

Sluttrapport for Litteraturhus Nord-Trøndelag. August 2010 – september 2013

INNHOLD

1. Innledning	s. 2
1.1 Hovedmål	
1.2 Bakgrunn for prosjektet	
1.3 Rapportens organisering	
2. Samarbeid og organisering	s. 3
2.1 Organisering	
2.2 Samarbeid	
2.3 Arbeidsgrupper	
3. Arrangementer	s. 5
3.1 Flere samarbeidsmodeller	
3.2 Generelle erfaringer	
3.3 Kontroversielle og glemte tema	
3.4 Mangfold og robusthet	
3.5 Eksempler	
4. Litteraturformidling og lesestimulering	s. 8
4.1 Lunsjbokprat	
4.2 Verdens bokdag	
4.3 Leseombud	
4.4 Sommerlesekampanjer	
5. Markedsføring og synlighet	s. 10
5.1 Felles nettsted	
5.2 Sosiale medier	
5.3 Metoder for markedsføring	
5.4 Innhenting av ekstern kompetanse	
5.5 Årets bibliotekprosjekt	
6. Kompetanse	s. 11
6.1 Kurs og kompetansedeling	
6.2 Samarbeidsformer	
7. Hva har vi oppnådd og hvordan går vi videre	s. 12
7.1 Måloppnåelse	
7.2 Lærdommen	
7.3 Litteraturhus som begrep og veien videre	
8. Prosjektregnskap	s. 14

1. Innledning

1.1 Hovedmål

Hovedmålet for prosjektet har vært:

"Å gi innbyggerne et rikt program for opplevelser, læring og deltakelse, gjennom å utvikle bibliotek i Nord-Trøndelag som lokale litteraturhus med aktiv lesesatsing, felles regional arrangementsplan og mer utadvendt profil. Bibliotekenes virksomhet innen lesestimulering, litteratur- og kunnskapsformidling skal styrkes og markedsføres, og rollen som demokratisk møteplass revitaliseres.»

Vi mener vi har hatt god måloppnåelse i prosjektet, og vil i denne rapporten underbygge denne påstanden.

1.2 Bakgrunn for prosjektet

Våren 2009 gikk startskuddet for et nytt samarbeid mellom 10 bibliotek i og omkring Innherred og Nord-Trøndelag fylkesbibliotek. Den første idedugnaden viste et stort engasjement i forhold til samarbeid om følgende punkter: Lesestimulering, litteraturformidling, arrangement, markedsføring og biblioteket som møteplass.

Signaler i Bibliotekmeldingen om Leseåret 2010 og satsing på bedre bibliotek tjenester var en viktig inspirasjonskilde for prosjektet. Resultatene av de siste års leseundersøkelser og bekymringen over den negative utviklingen i barn og unges lesekompetanse var utfordringer som bibliotekene tok innover seg. Det samme gjelder tendensen til individfokus og utestenging i vårt samfunns hektiske liv. Det er behov for mer aktiv formidling og lesestimulering også overfor voksne. Det er behov for tjenester og innhold som gir mulighet for ro, refleksjon og egenutvikling, samtidig som det stimuleres til deltagelse i samfunnet og fellesskap på tvers av kulturer.

Diskusjonene om forholdet mellom de nye litteraturhusene og folkebibliotekene har gitt ideen til kjernen i prosjektet: Folkebibliotekene i Nord-Trøndelag kan sammen utvikle seg til å bli det litteraturhuset innbyggerne ønsker seg. Her kan vi skape en attraktiv og intim formidlingsarena for våre lokale forfattere, skuespillere og foredragsholdere. Her kan vi gi rom for debatt og utveksling om både de glemte tema og om de mer åpenbare problemstillinger i samfunnet.

Folkebibliotekenes verdigrunnlag om å gi alle tilgang til kunnskap, kultur og informasjon holder godt også inn i framtiden. Mangfold, aktualitet og kvalitet er kriterier som fortsatt må prege både innhold og tjenester. For å lykkes må vi imidlertid skjønne vårt publikum og vårt samfunn - vi må gjøre oss kjent med og reflektere over forventningene som innbyggerne har i dag.

Verdigrunnlaget holder, men er metodene vi bruker mer for gårdsdagens bibliotek enn for dagens og morgendagens? Mangfoldet av teknologi, kommunikasjonsformer og design gir oss mange nye muligheter for god formidling. Hvis dette utnyttes på riktig måte har folkebibliotekene grunnlaget som skal til for å kunne framstå som attraktive både som fysiske møtesteder og på nett.

1.3 Rapportens organisering

Det er i denne rapporten tatt utgangspunkt i følgende fokusområder:

- Samarbeid og organisering

- Arrangementer
- Litteraturformidling og lesestimulering
- Markedsføring / synlighet
- Kompetanse
- Hva har vi lært og hvordan går vi videre

Mer detaljert gjennomgang av tiltakene finnes i de årlige statusrapportene som finnes her: <http://www.litteraturhus-nt.no/node/4>. Her finner man også prosjektbeskrivelsen og prosjektsøknadene.

2. Samarbeid og organisering.

Litteraturhus Nord-Trøndelag hadde sitt oppstartsmøte 2. september 2010. Mer om starten på fylkesbibliotekets nettsted: <http://fylkesbiblioteket.ntfk.no/?a=10715>

2.1 Organisering

Prosjektdeltakerne har vært: Steinkjer bibliotek, Verran folkebibliotek, Inderøy bibliotek, Leksvik bibliotek, Verdal bibliotek, Levanger bibliotek, Frosta bibliotek, Stjørdal bibliotek, Meråker bibliotek og Nord-Trøndelag fylkesbibliotek.

Rådgiver fra fylkesbiblioteket har hatt 50 % stilling som prosjektleder.

Styringsgruppa for prosjektet har bestått av Bjørn Arild Gram (ordfører i Steinkjer), Bård Langsåvold (ordfører i Meråker), Rita G. Aarnes (rektor i Inderøy), Eli Kristoffersen (biblioteksjef i Verdal) og styreleder Annikken Kjær Haraldsen (fylkesråd for kultur), etterfulgt av Terje Sørvik og May Britt Lagesen. Det er blitt avholdt 2 møter per år i styringsgruppa. Prosjektleder har fungert som sekretær.

Trøndelag Forskning og utvikling v/ Roald Lysø har vært følgeevaluator av prosjektet de to første årene av prosjektet. Evalueringsrapport finnes her: <http://lhusnt.no/node/4>

2.2 Samarbeid

I løpet av prosjektet har vi hatt to fellesmøter per år for hele prosjektgruppen. I disse møtene har vi planlagt fellesaktiviteter, delt erfaringer og inngått avtaler.

Vi har i tillegg hatt større planleggingsmøter om konkrete satsinger som sommerlesekampanjer og workshop om markedsføring med Tandem Reklame, seminarer om bibliotekenes samfunnsrolle og om prosjektarbeid, samt diverse felles kurs med oppfølging.

Prosjektet har hatt en wiki som vi har brukt som et internt verktøy for å dele erfaringer og ideer, og planlegge sammen. Adresse: <http://litteraturhus-nt.wikispaces.com/> (be om tilgang hvis ønskelig). Her ligger også referater fra møter, regnskapsrapporter fra hvert enkelt bibliotek, med mer.

Det utviklet seg en praksis der deltakerne i første omgang delte ideer og problemstillinger på e-post. Når ideene begynte å konkretisere seg laget prosjektleder en sak på wikien. Erfaringer fra arrangementer har blitt lagt inn på wikien ganske systematisk. Dette er noe av det som har fungert best med wikien. De mer generelle temaene, der vi har lagt opp til deling av erfaringer og ideer har ikke fungert like bra.

Prosjektleder og følgeevaluator besøkte alle prosjektbibliotekene i to runder for å bli kjent med bibliotekene, forventningene, utfordringene og mulighetene. Tredje prosjektår besøkte prosjektleder hvert bibliotek sammen med en annen fra fylkesbiblioteket.

Vi har også praktisert hospitering der en ansatt fra et lite bibliotek hospiterte i flere omganger på et større for å få faglig påfyll og for å diskutere konkrete driftsoppgaver.

Prosjektleder og representanter fra prosjektbibliotekene har holdt til sammen 12 foredrag om prosjektet utenom eget fylke.

2.3 Arbeidsgrupper

Vi har i tillegg prøvd ut forskjellige modeller for å jobbe sammen i mindre grupper. Her gir vi en gjennomgang år for år.

Første år

I første runde valgte bibliotekene tema de kunne tenke seg å jobbe med, og ut fra det ble det etablert arbeidsgrupper knyttet til prioriterte satsingsområder.

3 arbeidsgrupper ble etablert i første omgang:

- Samfunnsaktuelle tema til debatt
- Litteraturformidling overfor barn
- Litteraturarrangement for eldre - dagarrangement

Bibliotekene fikk støtte til å prøve ut arrangement med nytenkning hva angår samarbeidspartnere, arenaer og markedsføring. Eksempel på tiltak:

- Levanger, Stjørdal og Meråker – landbrukslunsj (nye samarbeidspartnere, samfunnsaktuelt tema)
- Steinkjer, Verdal, Leksvik, Frosta og Levanger – Operasjon leselue (stimulere barn til lesing i sommerferien)
- Verdal - div. temakvelder (nye samarbeidspartnere – nye tema, nå nye brukere)
- Steinkjer og Inderøy – arrangement på kulturpub i Steinkjer (samarbeid over kommunegrensene, på ny arena, nye samarbeidspartnere)

Andre år

I neste runde var utgangspunktet et seminar om «Det leservennlige bibliotek» med Rachel van Riel, som alle deltok på. Etter seminaret dannet vi grupper på tre bibliotek i hver gruppe, som skulle besøke hverandres bibliotek og vurdere biblioteket ut fra «Opening the book»-prinsipper. Det ble tatt før- og etter-bilder, og det ble skrevet referat fra alle besøkene som ble delt på wikien. Denne modellen fungerte veldig bra! Deltakerne meldte om en svært lærerik og vellykket prosess.

Tredje år

Vi planla ny runde med jobbing i arbeidsgrupper i tredje prosjektår, med de samme gruppene som året før. Vi satte opp forslag til tema gruppene skulle samarbeide om. Disse temaene var:

1. Arrangementer i biblioteket: presenter for hverandre hvordan man avvikler arrangement i biblioteket, og erfaringer man har gjort seg (gode og dårlige).
 - Hvor i biblioteket?
 - Ramme rundt arrangementet, forskjellige rammer til forskjellige målgrupper?
 - Tilrettelegging
 - Praktisk gjennomføring
 - Hvordan skape gode opplevelser
 - Erfaringer med å involvere publikum i arrangementene for å få sterkere opplevelser
2. Kassering / samlingsutvikling
 - Ta utgangspunkt i Crew – Håndbok i samlingsutvikling for bibliotek. Gå sammen om kassering. Velg et utvalg av samlingen og gå systematisk til verks utfra kriteriene for kassering som er beskrevet i håndboken.
3. Å skrive for nettet
 - Oppfølging etter kurset – vurdere bibliotekenes nettsider (for de som ikke var på kurset se presentasjonen [her](#) og boka Å skrive for nettet)
 - Vurder også nettsidene ut fra «Opening the book-perspektiv», ved å ta utgangspunkt i leseren. (Hvem skriver vi til på nett? Hva tror du leseren forventer?)
4. Skolebibliotekutvikling – utveksle erfaringer
5. Barnehagebibliotek – utveksle erfaringer

Arbeidsgruppene har i liten grad møttes og jobbet med disse temaene. På avslutningsmøtet for prosjektet diskuterte vi hvorfor det ikke hadde fungert, med tanke på at arbeidsgruppene fungerte så godt i tidligere runder. Tilbakemeldingene gikk på at i de første rundene var det et viktig element å bli kjent med hverandre, at man hadde en helt konkret metode, og temaet var aktuelt for alle. Etter hvert som man har blitt bedre kjent med alle har det følt mer naturlig å jobbe i større grupper, eller å ta kontakt med hverandre enkeltvis og på tvers for å samarbeide og høste erfaringer.

Etter prosjektperioden ønsker man ikke å opprettholde disse gruppene. Man ønsker at det inviteres til temamøter der alle som vil kan møte, og at det dannes arbeidsgrupper ut fra det.

3. Arrangementer

Arrangementer har vært en sentral del av Litteraturhus Nord-Trøndelag.

Vi har sagt at vi i prosjektet skal

- øke bibliotekenes arrangementskompetanse, selve det å gjennomføre et arrangement på en god måte.
- øve oss på å utveksle ideer og erfaringer, finne gode metoder for å samarbeide om arrangement
- søke å finne nye samarbeidspartnere lokalt, prøve ut nye arenaer
- gi rom for lokale forfattere
- løfte fram aktuelle samfunnstema og legge til rette for debatt
- løfte fram kontroversielle og glemte tema.

3.1 Flere samarbeidsmodeller

Vi har brukt flere modeller. I de fleste tilfeller har prosjektleder koordinert turné og sørget for felles markedsføring, pressemeldinger og materiell som hvert bibliotek kan bruke lokalt. Bibliotekene har gitt tydelige tilbakemeldinger om at dette fungerer veldig fint og er kjærkomment. De minste bibliotekene har mulighet til å tilby arrangementer de ikke hadde greid å administrere selv, man tipser hverandre om praktisk gjennomføring, lokale samarbeidspartnere osv. Alle får mulighet til å øke sin arrangementskompetanse.

I andre tilfeller har ett bibliotek gjort en avtale med utøver, og andre har hatt mulighet til å koble seg på, evt. med deling av utgifter, organisering, markedsføring osv.

Vi har også erfart at utøvere har lagt merke til prosjektet, og vi har fått flere tilbud om forestillinger enn vi har fått før. Aktører som ønsker et samarbeid med bibliotek har meldt sin interesse. Dette er selvfølgelig en ønsket effekt i prosjektet.

3.2 Generelle erfaringer

Underveis har vi samlet erfaringer, og prosjektleder har på bakgrunn av erfaringene laget en «sjekkliste for arrangement» som alle kan bruke som utgangspunkt for egne arrangementer.

Vi arrangerte også kurset «[Publikumsutvikling og litterære arrangementer i biblioteket](#)».

Det har vært viktig å poengtere at Litteraturhus Nord-Trøndelag ikke skal være et prosjekt som handler om at man skal pøse på med masse arrangement i biblioteket, der suksessen måles i antall tilhørere. Helt små arrangement er også verdifulle. Her har kanskje bibliotek et fortrinn i forhold til mange andre arenaer. Det har vært fokusert på at alle bibliotekene, med sine ulike utgangspunkt, skal kunne ha en god utvikling av sine tjenester, ut fra sitt ståsted. Noen bibliotek har satset mest på lesestimulering overfor førskolebarn, gjennom å utvikle et godt samarbeid med barnehager og foreldre. Noen har hatt fokus på å utvikle tilbud for eldre, som leseombudsordninger, og dagarrangement på biblioteket, som for eksempel lunsj-bokprat. I tillegg til å ha felles satsinger, rommer prosjektet ulike satsinger i de forskjellige bibliotekene, da med fokus på deling av kompetanse og erfaringer.

Ofte har bibliotekene koblet forfatterbesøkene til lokale innslag, med stort hell. Noen lager en større pakke, noen har et enkelt forfattermøte. Noen samarbeider med andre lokale arrangører, noen har lokale foredragsholdere, musikk innslag og annet. Vi har også kobla turneene med utstillinger i biblioteket og videre nettinformasjon knyttet til tema i arrangementet.

Det at man er med på en større turné eller kampanje gjør det lettere å synliggjøre det man gjør i eget bibliotek, man er koblet på noe som er større en seg selv.

3.3 Kontroversielle og glemte tema

Vi har ønsket å ha et spesielt fokus på «kontroversielle og glemte tema til debatt».

Det er viktig at bibliotekene føler seg frie til å sette fokus på kontroversielle tema, og at bibliotekene forsvarer og er bevisst sin redaksjonelle frihet. I noen få tilfeller opplever man at bibliotekets forsvar for ytringsfrihet og den frie meningsutveksling kommer i konflikt med kommuneledelsens / politikernes meninger om hva bibliotekene bør formidle, og ikke bør formidle. I slike tilfeller gjelder det å ha et tydelig faglig ståsted, og forsvare bibliotekenes redaksjonelle frihet.

Men ofte er bibliotekene nokså forsiktige. Bibliotekene trenger å bli litt tøffere på det, har vi tenkt. Og da er det fint å kunne jobbe sammen, ta støyten sammen om det skulle røyne på. Vi har hatt noen fellessatsinger som har vist oss nettopp dette: [Aina Basso om Taternes historie](#) og [Idar Lind med Kvinnene i Rinnanbanden](#). Disse arrangementene har fungert veldig bra, og har vært gode utgangspunkt for samtale og refleksjon. Men de har også vekket vanskelige følelser når det har berørt lokale forhold.

En generell erfaring er at det har kommet folk på disse arrangementene som ikke har brukt biblioteket før.

3.4 Mangfold og robusthet

Vi har lagt vekt på å tilby et mangfold av arrangementer, av høy kvalitet, og å våge å ta sjansen på arrangementer der publikumsopplutningen var høyst uviss. Det oppleves som mindre risikofyllt for den enkelte når man er en del av en turne, og ikke har hele ansvaret alene. Dessuten oppleves det lettere å ta sjanser når man har prosjektmidler til rådighet, man tåler bedre at det kan bli en fiasko rent økonomisk.

Samarbeidet og muligheten til å prøve og feile gjør at man blir mer robust. Man tør satse på «smale» arrangement, og man opplever ofte at der finnes et publikum, et behov, der man kanskje ikke trodde det skulle være. Og noen ganger kommer det få, andre ganger kommer det mange, sånn er det.

På denne måten får man gjort seg erfaringer som også kan endre egne holdninger. En av biblioteksjefene sa det slik:

«Det at vi har kunnet tilby mange flere arrangement har ført til en mental omsnuing. Vi ser mye tydeligere at arrangementer bør være en selvfølgelig del av det biblioteket tilbyr. Før var arrangement «noe ekstra», sånn er det ikke lenger. Man når nye brukere, på nye måter, det er en god måte å nå publikum på, drive formidling på. Det imøtekommer et behov som vi ikke har sett før.»

3.5 Eksempler

Arrangementer vi har samarbeidet om i tredje prosjektår kan stå som eksempler:

[Tegneseriekurs med Morten Harper](#) I dette tilfellet var det Verdal bibliotek som tok initiativ og koordinerte turneen. «For mye arbeid, men lærerikt», var biblioteksjefens erfaring. Vi lærte av det at det er hensiktsmessig at fylkesbiblioteket tar over koordineringsarbeidet når det blir en såpass lang turne (i dette tilfellet 8 bibliotek).

[Internasjonal uke](#). Vi arrangerte internasjonal uke for å feire det internasjonale mangfoldet i våre lokalsamfunn, og for å markere at bibliotekene er flerkulturelle og internasjonale møteplasser. På noen bibliotek var det arrangementer flere dager i uka, på alle bibliotek var det utstillinger og servering av «internasjonal kake». Det fungerte fint å samles rundt en felles satsing der hvert bibliotek kunne gjøre det de hadde kapasitet til. Prosjektleder organiserte [en turné med stand-up komiker Alan Drop](#) som gikk til fem av bibliotekene, og bidro ellers med plakater, annonsering og pressemeldinger.

Internasjonal uke bidro til å tydeliggjøre bibliotekenes og lokalsamfunnenes mangfold, og bidro til mye godt samarbeid lokalt i hver kommune. Det bidro også til å løfte fram ressurser i lokalmiljøet som kanskje ikke vises så godt eller. For de minste bibliotekene oppleves det kjærkomment å kunne

delta i noe som er større enn seg selv, med enkle midler. Bibliotekene ble mer synlige i sitt nærmiljø, og utstillingene ble en fin mulighet til å vise fram litteratur som ellers ikke får så mye oppmerksomhet.

[Polarheltinner](#) med Sigri Sandberg Meløy, en foredragsturne som gikk til 7 bibliotek.

Erfaringsdelingen på wikien vår viser at dette var godt besøkte arrangementer som nådde mange nye bibliotekbrukere og som førte til god dialog mellom foredragsholder og tilhørere etter foredragene.

[Kon-Tiki og Knut på biblioteket](#) med Svein Sæter var en turne som kom i stand som et resultat av at Sæter reiste rundt med Den kulturelle skolesekken, og hadde mulighet til å ha forestillinger på kveldstid i tillegg. Han besøkte fire bibliotek. Varierende oppmøte, men en veldig fin opplevelse for de som kom.

[Hvordan vekke barns leselest](#) var en foredragsturne med Anne-Stefi Teigland. Her ønsket vi å nå ikke bare lærere og førskolelærere, men også foreldre og andre «voksne som kjenner et barn». Derfor hadde vi åpne bibliotekarrangementer på kveldstid. Vi jobbet mye for å finne måter å nå ut til foreldre og andre voksne på. Tandem reklame kom med innspill på plakaten vi først laget, som førte til at vi fikk laget en ny, som skulle treffe bedre. Vi tenkte oss også godt om i formulering av pressemelding, og annonsering. Erfaringen var allikevel at vi traff flest lærere. Foredraget var veldig bra, og en fin inspirasjon og vekker for de som møtte opp. Foredragsholderen bidro fint i ettertid med å lage en rapport på turneen, med forslag til forbedringer for senere arrangement.

[Forfattermøte med Margaret Skjelbred](#). Et av bibliotekene hadde i liten grad hatt arrangementer på biblioteket, men deltok aktivt med bokpresentasjoner på arrangementer i regi av andre. Dette grunnet kapasitet og andre lokale forhold. Det ble derfor planlagt at prosjektleder skulle planlegge og organisere et forfatterbesøk på «onsdagsklubben» et av de faste arrangementene biblioteket bidrar på. Forfattermøte med Margaret Skjelbred ble en stor suksess, og førte til et ønske om å fortsette med lignende arrangementer.

4. Litteraturformidling og lesestimulering

Litteraturformidling har vært et gjennomgående tema i prosjektet. Vi har søkt å øke bevisstheten om at alt vi gjør i biblioteket dreier seg om formidling. Det handler om hvordan vi kan legge til rette for gode opplevelser. Og alle delene er viktige for at den helhetlige opplevelsen skal bli god.

Vi har søkt å øke vår kompetanse gjennom kurs, samarbeid, utveksling og refleksjon.

Vi har lagt vekt på:

- hvordan ser det ut hos oss på biblioteket ([Opening the book – kurs](#) og besøk hos hverandre)
- hvordan formidler vi på nett (tema på møtene prosjektleder og følgeevaluator hadde med hvert enkelt bibliotek, foredrag på seminar + kurset «[Å skrive for nettet](#)»).
- bibliotekansattes kompetanse på muntlig formidling (Kursene «[Hvordan formidle leseglede ved biblioteket](#)» med Liv Gade og Roald Kjølv Jensen, og Formidlingskurs i samarbeid med Foreningen !Les)
- å dele erfaringer (i møter, på wiki og på facebook)
- hvordan legge til rette for andre formidlere; forfattere, profesjonelle formidlere, frivillige, f.eks. leseombud.

- å øke arrangementskompetansen med å øve seg og dele erfaringer, synliggjøre biblioteket som arena for utøvere og invitere til samarbeid
- Formidling på andre arenaer enn på biblioteket

Eksempler på tiltak:

4.1 Lunsjbokprat

[Lunsjbokprat på flere bibliotek](#). Dette tiltaket var allerede etablert i Levanger bibliotek da vi startet prosjektet. Etter første runde med arbeidsgrupper og erfaringsdeling etablerte også Inderøy bibliotek dette tilbudet. I ettertid har også Verran bibliotek etablert litterær lunsj, etter etterspørsel fra bibliotekbrukere som hadde fått med seg at tilbudet fantes på andre bibliotek. I Leksvik har det etablert seg et kveldstilbud på skolefilialen: «litterær kveldsmat». Alle har egne varianter som er tilpasset lokale forhold og kapasitet. Erfaringsdeling viser at det å drive med lunsjbokprat gir mange gode ringvirkninger, særlig når det gjelder egen kompetanse og trygghet. Det man forbereder og praktiserer i en lunsjbokprat kan man også bruke i skrankesituasjon, i formidling på nett, og i andre litteraturformidlingssituasjoner. Man blir dyktigere og mer aktive som formidlere.

4.2 Verdens bokdag

[Verdens bokdag](#) ble behørig markert på alle bibliotekene i tredje prosjektår, med utstillinger fra «flest mulig land i verden» og med publikumskonkurranse i tillegg. Konkurransen mellom bibliotekene der det gjaldt å ha bøker fra flest mulig land i verden var et forslag fra Tandem reklame, og publikumskonkurranse der man utfra ledetråder skulle komme fram til en bok fra verdenslitteraturen var et forslag fra kommunikasjonsavdelinga i fylkeskommunen. Begge deler ga mye oppmerksomhet og stor pressedeckning. De fungerte fint som en markedsføring av mangfoldet av litteratur som finnes på bibliotekene, og ble en fin feiring av litteraturen. Steinkjer ble vinner med bøker fra 125 forskjellige land, fikk globus i premie. Også Meråker ble kåret til vinner, med bøker fra flest land i forhold til innbyggertall. Dette ble et tiltak for alle bibliotekene i fylket, og er en type fellestiltak vi vil fortsette med etter prosjektslutt.

4.3 Leseombud

Vi har hatt som målsetting i prosjektet at alle bibliotekene i prosjektet skulle koordinere en leseombudsordning i sin kommune. Ved prosjektslutt har 6 bibliotek en fungerende leseombudsordning, 2 har ikke leseombud for øyeblikket men organiserer på forespørsel, og ett bibliotek har ikke en leseombudsordning. Leseombud har vært tema på besøksrunder, og bibliotek har besøkt hverandre for å lære av hverandres erfaringer.

4.4 Sommerlesekampanjer

Alle tre årene ble det prøvd ut sommerlesekampanjer for barn. Første året som Operasjon leselue, andre året som Jakten på leseknappen, og tredje året som [Operasjon lesesommer](#). For hvert år har kampanjene nådd flere barn enn året før, og det hele har blitt en stor suksess.

Navn, opplegg og premier ble bestemt av bibliotekene på planleggingsmøter. De fordelte ansvar for oppfølging mellom seg, mens prosjektleder har effektivert og koordinert. Tredje året bestemte vi oss for å bestille tjenester fra Tandem reklame. De hjalp oss med en kommunikasjonsstrategi, grafisk design med utforming av materiell, pressemelding og brev til skolene. I tillegg til premier i form av boklamper og diplom hadde 7 av bibliotekene avslutningsforestillinger med «[To menn og en tavle](#)» med Svein og Egil Nyhus, stor suksess det også. Godt samarbeid mellom bibliotek og skole er en

suksessfaktor her, samt lekker og proff utforming av lesepass, plakater og diplomer, og fine premier. Vi oppnådde lite pressedeckning, men nådde mange unger via skolene. Vi gjorde oss gode erfaringer når det gjelder hva det er lurt å få hjelp til av et reklamebyrå, og hva det er lurt å ta ansvar for selv.

Sommerlesekampanjen er et suksess tiltak bibliotekene vil fortsette å samarbeide om. Først og fremst fordi det virker! Barn leser og koser seg i løpet av sommerferien, og barn og foreldre får gode opplevelser knyttet til biblioteket sitt. Dessuten er det blitt skapt forventinger blant barn, foreldre og skoler om at sommerlesekampanjen fortsetter.

Planleggingen av sommerlesekampanjen fra år til år, der man tar med seg erfaringene, tenker høyt og fritt sammen, fordeler ansvar og jobber sammen som gruppe, har vært et ypperlig eksempel på hvor mye mer man får til når man samarbeider.

5. Markedsføring og synlighet

5.1 Felles nettsted

Prosjektet har et nettsted rettet mot publikum: www.litteraturhus-nt.no. Her finner man informasjon om arrangementer og utstillinger, litteraturtips (poster fra litteraturbloggene til Levanger, Leksvik og Inderøy bibliotek), og nyhetsartikler om fellessatsinger i bibliotekene. Alle bibliotekene kan legge inn informasjon selv. Nettsiden innebærer synliggjøring av mangfoldet av aktiviteter som foregår i bibliotekene. Den er ment å gi en orientering til publikum om hva som skjer ikke bare i egen kommune, men også i nabokommunene, orientering om hva som kan foregå på biblioteket: også for å øke folks forventninger til biblioteket. Den fungerer også som inspirasjon og orientering mellom bibliotekene.

Det er en utfordring at det blir mange steder å legge inn informasjon om arrangementer, særlig for de som har gode kommunale løsninger for å markedsføre arrangement. Men noen har ikke gode løsninger fra før, og da er det kjærkomment. Prosjektleder har lagt inn for bibliotekene når det har trengtes, samt laget oversiktsartikler, og videreformidlet ut [på prosjektets facebookside](#).

Det at man har egne innføringer for hvert arrangement gjør det enkelt og oversiktlig å lenke det videre ut på facebook.

Det er blitt laget månedlige flyveblad til utdeling og spredning rundt på forskjellige arenaer. Alt som hadde blitt lagt inn på nettstedet innen en gitt dato ble med på flygebladet. Denne avtalen har vært en god pådriver for bibliotekene til å legge ut egne arrangementer på nettstedet.

5.2 Sosiale medier

Å utvikle god strategi og arbeidsform når det gjelder å bruke sosiale medier og internett som sådan for å informere og nå brukerne, har vært en viktig målsetting i prosjektet. Bibliotekene skulle utvikle god nettinformasjon sammen og hver for seg. Vi har utviklet kompetanse gjennom å prøve oss fram, lære av hverandre, og ved å diskutere framgangsmåter. Vi har hatt rene kurs om temaet: [Å skrive for nettet](#), og det har vært tema når prosjektleder og følgeevaluator har besøkt bibliotekene.

Åtte av de ni bibliotekene har nå egen facebookside, og ser det som en naturlig måte å kommunisere med brukerne sine på.

Man har lært av å prøve seg fram, og man heier på hverandre, og markedsfører hverandres arrangementer.

5.3 Metoder for markedsføring

Vi har ikke laget en felles plan for markedsføring, men vi har laget oss metoder som virker: Felles markedsføring av turneer, prosjektleder lager pressemeldinger og markedsføring som kan brukes lokalt. Et bibliotek har delt sin huskeliste for markedsføring av arrangement med de andre.

Hvordan nå spesifikke målgrupper har vært diskutert og prøvd ut, og erfaringer er blitt delt på wiki og i møter. Definerte målgrupper har for eksempel vært: Menn 30-50 år, innvandrere, folk med lesevaner, folk som vil bli lest for, ungdom, foreldre, barn i sommerferien.

Tøyvesker med Litteraturhus Nord-Trøndelag logo til gratis utdeling har vært en suksess. Dette har vært en lettvinnt og virkningsfull markedsføring av prosjektet. Likeledes roll-ups til alle bibliotekene til bruk ved arrangementer, og særlig når bibliotekene har hatt formidlingstiltak på andre arenaer enn på biblioteket. Litteraturhus Nord-Trøndelag sin egen logo er blitt brukt i all markedsføring.

5.4 Innhenting av ekstern kompetanse

Markedsføring ble særlig prioritert i siste prosjektår. Vi kjøpte blant annet en del tjenester fra [Tandem reklame](#), hovedsakelig knyttet til Operasjon lesesommer. Samarbeidet har gitt oss mange nyttige erfaringer og flotte produkter. Vi laget en egen markedsføringsplan for Operasjon lesesommer.

Vi har gjennom samarbeidet blitt mer bevisste når det gjelder å tenke kommunikasjonsstrategi, hvordan kommunisere forskjellig med forskjellige målgrupper.

I vår sjekkliste for arrangement har vi lagt vekt på markedsføring, og delt inn i egne, kjøpte og fortjente kanaler, slik vi lærte på workshop med Tandem reklame.

Vi har også etablert et tettere samarbeid med kommunikasjonsavdelinga i fylkeskommunen, som har hjulpet oss med kampanjer, kommunikasjonsstrategi og plakatutforming.

Prosjektet betalte et årsabonnement på [Bibclick](#) for alle bibliotekene for at de skulle få prøve tjenesten for eventuelt å kjøpe den selv etterpå, noe ingen gjorde.

5.5 Årets bibliotekprosjekt

Litteraturhus Nord-Trøndelag ble i 2012 kåret til [Årets bibliotekprosjekt](#) av tidsskriftet Bok og bibliotek. Dette var stor stas og veldig inspirerende for oss. Vi brukte dette som en øvelse i å skryte av oss selv. Vi lagde oss en egen skryteplakat, logo-button og markedsførte utmerkelsen så godt vi kunne. Dette førte til mye presseomtale. Vi opplevde at «Litteraturhus Nord-Trøndelag» satte seg bedre som begrep og ble flittigere brukt i media etter utnevnelsen. Utnevnelsen førte også til en stolthet blant de bibliotekansatte, bibliotekenes eiere og prosjektledelsen.

6. Kompetanse

I prosjektet har bibliotekene opparbeidet seg arrangementskompetanse, formidlingskompetanse og markedsføringskompetanse. I tillegg har det å utvikle gode metoder for kompetansebygging vært et gjennomgående tema i prosjektet.

6.1 Kurs og kompetansedeling

Vi har hatt flere felles kurs med oppfølging i arbeidsgrupper (se fylkesbibliotekets [kursoversikt](#)), gitt støtte til deltakelse på eksterne kurs, gitt støtte til hospitering, og vi har vektlagt deling av kompetanse. Metoder for deling av kompetanse har blitt prøvd ut i prosjektmøter, små arbeidsgrupper, på wiki, nettsted og facebook. Vi har hatt fokus på å øve oss sammen.

6.2 Samarbeidsformer

Ny kompetanse har særlig utviklet seg gjennom de samarbeidsformene som er etablert i prosjektet. Det har utviklet seg til å bli et godt samarbeidsklima med vektlegging av delingskultur, generøsitet, og en «prøve og feile-holdning». Man har blitt bevisst på å dra veksel på forskjelligheten, bli bevisst egne styrker og svakheter, og å reflektere over egen praksis.

- Det har vært viktig å møtes og « snakke seg sammen » i plenumsmøter.
- Det har alle tre årene vært besøksrunder til alle bibliotekene. De to første årene ved prosjektleder og følgeevaluator, det tredje året ved prosjektleder og en til fra fylkesbiblioteket. Ved å bli godt kjent med hvert enkelt bibliotek har man kunnet sikre utvikling med utgangspunkt i hvert biblioteks egenart.
- Det har vært etablert arbeidsgrupper som skulle jobbe med spesifikke tema. (Se Samarbeid og organisering).
- Bibliotekene har presentert formidlingsatsinger for hverandre, og satsingene vises godt på www.litteraturhus-nt.no på [prosjektets facebookside](#) og på bibliotekenes egne facebook-sider.

Det at prosjektleder og flere av prosjektdeltakerne har presentert prosjektet på konferanser og møter rundt omkring i landet har ført til mye lærdom i prosjektet. Det er svært nyttig å sette egne metoder og erfaringer i sammenheng med hvordan det jobbes og tenkes i andre fylker.

7. Hva har vi oppnådd og hvordan går vi videre

7.1 Måloppnåelse

Vi mener at vi i stor grad har nådd målet for prosjektet. Vi har gitt innbyggerne et rikt program for opplevelser, læring og deltakelse, gjennom å utvikle bibliotek i Nord-Trøndelag som lokale litteraturhus med aktiv lesesatsing, felles regional arrangementsplan og mer utadvendt profil.

Bibliotekenes virksomhet innen lesestimulering, litteratur- og kunnskapsformidling har blitt styrket og markedsført, og rollen som demokratisk møteplass har blitt revitalisert.

Den eksterne evalueringen fra Trøndelag forskning og utvikling underbygger denne påstanden. Rapporten ligger her: <http://lhusnt.no/node/4>

Prosjektet har ført til økt aktivitet og større synlighet. Bibliotekene har utviklet gode modeller for samarbeid, og konkrete tiltak de ønsker å fortsette med. Litteraturhus Nord-Trøndelag vil fortsette som en paraplybetegnelse for formidlingsaktivitet i alle bibliotekene i fylket. Prosjektets eksterne følgeevaluator sier:

«Satsingen Litteraturhus Nord-Trøndelag gir bedre tilbud til brukerne og økt kompetanse til bibliotekene.»

Vi kan også lese i evalueringsrapporten:

« Om organisering og samhandling i prosjektet ser vi at

- 1) Prosjektledelsen har tillit og fungerer godt,
- 2) Fylkesbiblioteket får ros for god koordinering,
- 3) Prosjektet har inspirert til og skapt samarbeid om aktiviteter i prosjektbibliotekene og
- 4) Prosjektbevilgningene har bidratt til å løse ut aktivitet og har skapt muligheter for samarbeid, kompetanseheving og arrangement.»

7.2 Lærdommen

Generelt sitter prosjektdeltakerne igjen med gode erfaringer med å samarbeide, med å arrangere, med å formidle, og med markedsføring.

Samarbeidsmodellene vil videreutvikles og videreføres. Vi avslutter faste arbeidsgrupper på tre og tre bibliotek. I stedet vil vi invitere til åpne temamøter som de som ønsker det kan delta på. Tanken er at det vil utvikle seg naturlige samarbeidsgrupper utfra disse temamøtene som fylkesbiblioteket inviterer til. Våren 2014 er vi godt i gang med vårt nye prosjekt «Nord-Trøndelag leser» og inviterer til følgende møter:

- Temamøte om lesefester
- Temamøte om foreldremøter
- Temamøte om leseombud og formidling av tilrettelagt litteratur

Bibliotekene har utviklet konkrete satsinger som de ønsker å videreføre, som for eksempel «Operasjon lesesommer».

Det å jobbe i prosjekt, være i utviklingsmodus, er en lærdom i prosjektet. Samt det å reflektere og stille spørsmål om egne rutiner og praksis, det å bli bevisst egne styrker og svakheter, og det å implementere ny og tidvis uventa lærdom man har fått ved å prøve ut konkrete tiltak.

Fylkesbiblioteket har lært mye av prosjektet. Vi har bidratt på en ny måte, med å skape aktiviteter og mer formidling i prosjektbibliotekene, og med å jobbe tettere sammen med bibliotekene. Vi har på den måten utviklet vår rolle som utviklingsaktør. Dette vil vi ta med oss videre.

Det har også vært en nyttig erfaring for oss alle i dette prosjektet med en ekstern følgeevaluator. Følgeevaluatorene har fulgt oss, deltatt i refleksjonene, stilt spørsmål som har ført oss videre, han har hatt den nødvendige distansen, og nyttig kjennskap til lokalsamfunnene bibliotekene er en del av.

7.3 Litteraturhus som begrep og veien videre

Begrepet «litteraturhus» har vært et godt verktøy for oss. Det har stimulert og utfordret oss internt, og det har virket positivt overfor samarbeidspartnere, eiere og publikum. Det har bidratt til en større forståelse for at bibliotekenes metoder for å utøve sitt samfunnsoppdrag er i endring. Vi opplever at vi har vært med på å definere hva et litteraturhus kan være, og mener at prosjektet og navnet «Litteraturhus Nord-Trøndelag» har bidratt til å styrke merkevaren bibliotek. Bibliotekene har blitt mer synlige, de har blitt dyktigere på formidling og de har tilbudt et mer mangfoldig program. Man har nådd nye brukere, og man har bidratt til å øke folks forventinger til biblioteket.

Etter prosjektslutt vil mye av satsingen leve videre. Litteraturhus Nord-Trøndelag vil videreføres som paraplybetegnelse for formidlingsaktivitet i alle bibliotekene i fylket. Navnet vil også representere et nettverk der alle bibliotekene samarbeider, og der fylkesbiblioteket har en aktiv rolle som koordinator for fellessatsinger som forfatterturneer og kampanjer.

Nettsiden www.litteraturhus-nt.no og prosjektets facebookside skal etter prosjektslutt vise formidlingsaktiviteter i alle bibliotekene i fylket.

Mange gode erfaringer i prosjektet har gjort overgangen smertefri. Det er stor enighet om fortsettelsen. Satsingen er også sammenfallende med endringer i bibliotekloven og de generelle forventningene til bibliotekene.

Satsingen videreføres også i vårt nye store samarbeidsprosjekt «[Nord-Trøndelag leser](#)».

8. Prosjektregnskap

	BUDSJETT	REGNSKAP
UTGIFTER		
Personalkostnader	1050000	1022585
Varer/utstyr/markedsføring/design	270000	391196
Program litteraturhus	775000	788040
Følgeevaluering TFOU	290000	202498
Kurs og møter	150000	265187
Sum	2535000	2669506
FINANSIERING		
Tilskudd fra Nasjonalbiblioteket	1200000	1200000
Tilskudd fra Nord-Trøndelag fylkeskommune	300000	300000
Egenfinansiering fylkesbiblioteket	510000	551632
Egenfinansiering prosjektbibliotekene	525000	525000
Prosjektstøtte romanifolket - Aina Basso		40000
Refusjon for foredrag om prosjektet		27874
Rentekompensasjon		25000
Sum	2535000	2669506

Steinkjer 24.03.2014

Kari Hortman

Prosjektleder for Litteraturhus Nord-Trøndelag

Nord-Trøndelag fylkesbibliotek